МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА
ФАКУЛЬТЕТ МОРСЬКОГО ПРАВА

ЦЕНТР УКРАЇНСЬКО-ЄВРОПЕЙСЬКОГО НАУКОВОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА
(МИКОЛАЇВСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ)

КУЯВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ У ВЛОЦЛАВЕКУ
(РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)

МАТЕРІАЛИ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«ПРИЧОРНОМОРСЬКІ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВІ ЧИТАННЯ»

10–12 вересня 2021 р.

Частина ІІ

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

УДК 34(063)
П 77

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Дубинський Олег Юрійович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри морського та господарського права, проректор з науково-педагогічної роботи економічних, юридичних та соціальних питань Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова; голова Миколаївського обласного відділення Центру українсько-європейського наукового співробітництва;

dr eng. **Adam Rejmak** – ректор Куявського університету у Влоцлавеку (Республіка Польща);

mgr **Joanna Skiba** – завідувач кафедри іноземних мов, керівник міжнародного офісу в Куявському університеті у Влоцлавеку (Республіка Польща);

Головко Олег Павлович – кандидат економічних наук, засновник та директор Видавничого дому «Гельветика»;

Віхляєв Михайло Юрійович – доктор юридичних наук, професор, директор Центру українсько-європейського наукового співробітництва;

Ломжець Юлія Вікторівна – кандидат політичних наук, доцент, завідувачка кафедри морського та господарського права Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова;

Ломакіна Олена Анатоліївна – кандидат юридичних наук, доцент, завідувачка кафедри адміністративного та конституційного права Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова;

Мішина Наталя Вікторівна – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Тильчик В'ячеслав В'ячеславович – доктор юридичних наук, професор, начальник кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки Університету державної фіскальної служби України.

СЕКРЕТАР ОРГКОМІТЕТУ:

Сікорський Олександр Петрович – кандидат юридичних наук, доцент кафедри морського та господарського права Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.

П 77 **Причорноморські публічно-правові читання:** Матеріали міжнародної наукової конференції, м. Миколаїв, 10–12 вересня 2021 р. – Миколаїв: Видавничий дім «Гельветика», 2021. – Ч. 2. – 200 с.

ISBN 978-966-992-592-3

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну наукову конференцію «Причорноморські публічно-правові читання», яка відбулася на базі Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова 10–12 вересня 2021 р.

УДК 34(063)

ISBN 978-966-992-592-3 © Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, 2021

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 4. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Конституційно-правова природа та зміст множинного громадянства
Бортник Н. П. **8**

Створення та функціонування релігійних організацій: конституційні основи
Волкова Д. Є. **11**

Міські зібрання Town Hall Meeting як сучасний інструмент участі громадськості у процесах планування місцевого розвитку
Динник І. П. **13**

Обмеження релігійної свободи в умовах пандемії: конституційні наслідки
Животовська І. Ю. **16**

Перейменування головами обласних державних адміністрацій об'єктів топоніміки, назви яких містять символіку комуністичного тоталітарного режиму
Зозуля О. І. **20**

Improvement of the adoption of the municipal charters in Ukraine
Idesis I. V. **24**

Порівняльний аналіз розвитку виборчої системи України і зарубіжних країн
Камардіна Ю. В. **27**

Правомірність обмеження права на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції в умовах надзвичайного стану в Україні: проблеми нормативного закріплення
Левченко А. В. **31**

Право брати участь у місцевому самоврядуванні
Мішина Н. В. **35**

Інституційна незалежність конституційної юстиції як основа гарантій діяльності суддів Конституційного Суду України
Нестеренко Д. О. **37**

Деякі теоретичні аспекти проблеми дискримінації
Рябовол Л. Т. **40**

Суверенітет народу: форми прояву та проблеми реалізації в Україні
Чернецька О. В. **44**

Межі права на свободу творчості
Штефан А. С. **47**

СЕЦІЯ 5. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

Сутність категорії «лікарська помилка»
в кримінальному праві України
Когут І. А. **51**

Соціально-правові та кримінологічні наслідки пандемії COVID-19:
поняття та істотні ознаки
Колодяжний М. Г. **54**

Конструкції діяння, передбаченого ст. 366-2 «Декларування
недостовірної інформації» КК України
Красій М. О. **58**

Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання
Красман К. А. **61**

Арешт і пенітенціарний пробаційний арешт
у проєкті нового Кримінального кодексу України
Лисодєд О. В. **65**

Вимирання кровавої помсти у Київській Русі
(на основі наукових праць І. Малиновського)
Матвійчук М. А. **69**

Принцип системності як основа розвитку
та вдосконалення кримінального законодавства України
Олійник О. С. **73**

Примушування до шлюбу в проєкті Кримінального кодексу України
Політова А. С. **75**

Апробація програми розвитку емоційного інтелекту неповнолітніх засуджених у виховних колоніях України
Приймаченко О. М. 78

Детермінанти злочинності у сучасному світі
Тимошенко В. І. 82

Кримінологічна характеристика та попередження сепаратизму в Україні
Філіппських М. О., Дубинський І. Ю. 86

Інститут ювенальної превенції у незалежній України
Юзікова Н. С. 90

Актуальні питання використання забороненої символіки в Україні
Яфонкін А. О., Шевчук В. А. 93

СЕЦІЯ 6. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Проблеми оцінки достовірності електронних доказів у кримінальному провадженні
Авдєєва Г. К. 97

Питання імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства: кримінально-процесуальний аспект
Гловюк І. В. 101

Стратегічні напрями підвищення рівня безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту в Україні
Голіна В. В. 105

Про європейський досвід фунціонування антикорупційних судів
Грига М. А. 109

Сучасні системи експертної оцінки вартості зразків бурштину
Кірін Р. С., Баранов П. М. 113

Актуальні проблеми розслідування погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу
Кобець С. В. 118

ДЕТЕРМІНАНТИ ЗЛОЧИННОСТІ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Тимошенко В. І.
доктор юридичних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності
та захисту прав інтелектуальної власності
Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна

Характерною рисою сучасного українського суспільства є нестабільність розвитку, постійні трансформації та наявність різноманітних колізій і конфліктів. Корупція, занепад економіки, безробіття, зубожіння населення, невдалі або незавершені реформи в різних сферах суспільного

життя, повна підпорядкованість основних ресурсів держави меншості, ігнорування соціальних проблем більшості, утвердження культу споживання, насильства, обману і лицемірства – все це стимулює конфлікти у суспільстві та сприяє зростанню показників злочинності, детермінанти якої заслуговують на особливу увагу.

Під детермінантами злочинності (від лат. determinare – «визначати») розуміють комплекси соціальних явищ криміногенного характеру, спільна дія яких породжує злочинність або підвищує ймовірність масової кримінальної поведінки.

У кримінологічній літературі виділяють переважно такі підстави класифікації детермінант злочинності: механізм дії, рівень функціонування, зміст, сутність і природа їх виникнення.

За механізмом дії негативні соціальні процеси, що детермінують злочинність, поділяються на: причини; умови; криміногенні фактори як явища, що сприяють збереженню або росту показників злочинності. Так, фактори є причинно пов'язаними зі злочинністю. Нерідко їх розглядають як причини або умови, що їм сприяють. У кримінологічних дослідженнях зазвичай називають такі фактори, як економічна ситуація, урбанізація, міграція, вікова структура населення, вільний час, зайнятість, рівень освіти і культури населення, вплив осіб, що відбули покарання у виді позбавлення волі тощо.

За рівнем функціонування криміногенні детермінанти класифікують на причини і умови злочинності загалом (загальні причини), окремих видів кримінальних правопорушень і конкретних їх проявів.

За змістом причини і умови поділяються на: економічні, політичні, соціальні, культурно-виховні, моральні, психологічні, ідеологічні, організаційно-управлінські та інші.

У причинному комплексі злочинності перш за все слід звернути увагу на економічні фактори злочинності. Це економічна нестабільність, розпад сформованих організаційно-економічних, виробничих зв'язків і структур, дефекти функціонування фінансової системи країни, зубожіння населення.

Небезпечною детермінантою злочинності є деформація соціальної сфери. Це фундаментальна суперечність між відносно однаковими потребами людей та істотно нерівними можливостями їх задоволення. Деформація соціальної сфери призводить до погіршення стану здоров'я населення, у тому числі здоров'я психічного, збільшення кількості осіб з алкогольною або наркотичною залежністю, що позначається на поведінці окремо взятої людини та рості показників злочинності.

Політичними детермінантами злочинності є використання представниками влади, державними службовцями своїх повноважень у корисливих цілях. Тотальна корумпованість, що призводить до проникнення у владні структури представників криміналітету, свідчить про деформацію державності. Це також недоліки законодавства, його невідповідність реаліям сьогодення, деформація правової політики, у тому числі й щодо

боротьби зі злочинністю. А ще згортання демократичних інститутів, пасивність громадянського суспільства, бюрократизація суспільного життя, боротьба за владу із застосуванням будь-яких засобів, незважаючи на їх законність і відповідність моралі. Нарешті, це національно-етнічні та релігійні конфлікти політичного характеру.

Не останнє місце за значимістю займають ідеологічні (соціально-психологічні) причини, що призводять до деформації духовної сфери і слугують однією з причин злочинності. Це соціальний песимізм, зростаюча недовіра до влади, тривога і невпевненість у завтрашньому дні, правова безграмотність та деформація правової свідомості. На фоні відсутності державної ідеології, яку б поділяло все населення, вакуум, що утворився, став заповнюватись сумнівною мораллю суспільства споживання. В основі цієї деформації лежить визнання грошей, власності головною цінністю, що веде до перетворення всього в товар і розмінну монету, відчуження особистості від суспільства та держави і навпаки. Такий стан справ сприяє виникненню психології індивідуалізму. До таких же результатів призводить і різного роду цілеспрямоване інформування, релігійні і соціально-психологічні впливи, нерідко приховані, які зомбують своїх адептів та формують сектантські, екстремістські та інші суїцидальні настрої. Заслуговує на увагу думка В.А. Номоконова, що ущербність соціуму проявляється у реальній наявності у ньому тіньової влади, «тіньового права», тіньової економіки, тіньових соціальних сил та тіньової ідеології, які у комплексі є джерелом злочинності [1].

Можна стверджувати, що зараз вже сформувався особливий тип особистості з кризовою або катастрофічною свідомістю. Апатія, цинізм, байдужість пересічної людини – це реалії сьогодення. Людина відгороджується від «незручної» соціальної реальності жорстким психологічним бар'єром, повністю занурюється у приватне життя і шукає способи вирішення власних проблем, не завжди зважаючи на їх законність.

За сутністю детермінанти злочинності поділяються на соціальні та біологічні. Біологічне в людині є лише передумовою для соціального розвитку.

За природою виникнення: індивідуальні або антропологічні, що безпосередньо пов'язані з особистістю злочинця; фізичні – пов'язані з впливом природних явищ, клімату, температури і т. п.; соціально-економічні, що пов'язані із впливом на процес прийняття рішення таких обставин як багатство і бідність, політичний режим, можливість реалізувати законні інтереси тощо.

Залежно від зв'язку з волею суб'єкта виділяють також об'єктивні і суб'єктивні детермінанти злочинності. Об'єктивні існують незалежно від волі і свідомості людей, створюють для них проблеми і тим самим породжують антисуспільну мотивацію і злочинну поведінку (наприклад, історично обумовлений рівень розвитку суспільства, економіки; стихійні лиха та інші явища природи). Суб'єктивні залежать від діяльності людей,

є, як правило, результатом недоліків цієї діяльності. Вони пов'язані з переоцінкою моральних цінностей і деформацією правосвідомості особи, що вчиняє правопорушення [2, с. 132–134].

Впливає на поширення злочинності й короновірус COVID-19. Як відповість злочинний світ на вірус, як зміниться функціонування злочинних мереж і якою буде інституційна реакція на нові виклики, проаналізували експерти міжнародної організації Global Initiative Against Transnational Organized Crime. За їх оцінкою, зміни в злочинному світі викликають наступні фактори: зростання попиту на ряд товарів, у тому числі захисне спорядження і продукцію фармацевтичних фірм при паралельному падінні їх поставок; зниження мобільності населення та закриття кордонів; збільшений попит на цифрові рішення, в тому числі через роботу дистанційно; зростання тривожності населення; зайнятість правоохоронців контролем за дотриманням карантину. Корупція і зв'язки з організованими злочинними угрупованнями стали глобальною проблемою системи охорони здоров'я, яка проявляється як на державному рівні (при закупівлях, розподілі ресурсів), так і на індивідуальному (хабарі за пріоритетне медобслуговування або ігнорування карантину). Відомі випадки шахрайства, в межах якого споживачів провокують купити неіснуюче медобладнання, пропонують перерахувати гроші на медичну допомогу, які насправді йдуть на рахунок злочинців [3].

Отже, детермінанти злочинності пов'язані головним чином із самим суспільством, з його найгострішими суперечностями, з соціальною несправедливістю та соціальною нерівністю, які нездоланні за умов існуючого соціального простору. Деякі протиріччя історично долаються або мінімізуються, але з'являються все нові й нові кримінологічно значущі антагонізми, які детермінують злочинність.

Нині світ опинився перед новими викликами. До таких викликів належить штучний інтелект, який може впливати на поведінку людини як позитивно, так і негативно, моделювати її. Наприклад, допомогти щось вкрасти, або навпаки – виявити крадіжку. Вже зараз у ряді країн штучний інтелект використовується для визначення зовнішніх анатомічних ознак злочинців (колір очей і волосся, форма обличчя і голови) за отриманими з місць злочинів біоматеріалами. Нові дослідження показали, що штучний інтелект може навчитися визначати уразливі місця в людських звичках і поведінці та використовувати їх для впливу на вибір людини, прийняття рішень, зміну шкідливих звичок людей на здорові тощо. Водночас штучний інтелект може захищати індивіда від впливу на нього інших осіб, попереджати про загрозу такого впливу. Отже, можливості штучного інтелекту можна використовувати для поліпшення соціального благополуччя.

Поведінка людини може корегуватись біохімічними засобами. Зокрема особа, яка вчинила злочин, може бути відправлена у в'язницю для відбування покарання та виправлення, або ж її поведінка може бути змінена за допомогою біохімічних засобів. Як відомо, в'язниця не завжди

виправляє злочинців. Як альтернатива, в Європі, США та Азії все більшої популярності набуває гормональна терапія – вживання в формі ін'єкцій або таблеток спеціальних препаратів, які позбавляють людину прагнення вчиняти злочинні діяння.

Як бачимо, цивілізовані країни можуть контролювати поведінку і відповідати на загрози та виклики сучасності. Звичайно, контроль за поведінкою людини передбачає добровільне самообмеження прав. Однак таке самообмеження є необхідним заради виживання людини.

Література:

1. Номоконов В.А. Причины преступности в современной России: проблема обостряется // Всероссийский криминологический журнал. 2017. Т. 11. № 2. С. 255. URL.: https://cyberleninka.ru/article/n/prichiny-prestupnosti-v-sovremennoy-rossii-problema-obostryaetsya/viewer

2. Тимошенко В.І. Причини і умови злочинності // Тимошенко В.І., Шакун В.І. Теоретичні основи кримінології: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 240 с.

3. Кондратьева И. Как пандемия влияет на преступность. URL.: https://pravo.ru/story/220476/